

УДК 378.091.12.011.3-051:7]:005.336.2
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-3-38>

Ольга ПРОЦИШИНА,
orcid.org/0000-0002-9466-3395
викладач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) o.protsyshyna@kubg.edu.ua

ЗМІСТ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито зміст структурних компонентів методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи. Методологія дослідження передбачає застосування теоретичних методів дослідження, таких як: аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми, її систематизація, узагальнення, конкретизація, синтез та порівняння. Мета статті – висвітлити зміст структурних компонентів методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи. У статті розглянуто вокально-методичну підготовку студентів на заняттях сольного співу як складний та багатовекторний процес, який спрямовано на формування мотиваційно-ціннісного, інформаційно-інноваційного, когнітивно-операційного, результативно-корекційного компонентів.

Автором з'ясовано, що мотиваційно-ціннісний компонент характеризується виявленням мотивів до оволодіння методичними знаннями, вміннями, навичками, розумінням цінності методичного досвіду тощо; інформаційно-інноваційний компонент методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи характеризується здатністю до самостійного пошуку, опрацювання та інтерпретації наукової та науково-методичної літератури, використання інформаційно-комунікативних технологій у освітній та професійній діяльності тощо; когнітивно-операційний компонент характеризується вмінням планувати та організувати освітній процес, здатністю до орієнтації у вокально-педагогічному репертуарі та використанням різноманітних традиційних та сучасних навчальних технологій сольного співу тощо; результативно-корекційний компонент характеризується здатністю до аналізу, структурування та оцінки отриманих результатів освітньої діяльності, вмінням ефективно вирішувати проблемні педагогічні ситуації та практичні завдання тощо.

З'ясовано, що наукового обґрунтування та експериментальної перевірки потребує методична модель формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу.

Ключові слова: методична компетентність, методи навчання, сольний спів, майбутні викладачі мистецької школи, музичні здібності, методична діяльність, вокальна підготовка.

Olha PROTSYSHYNA,
orcid.org/0000-0002-9466-3395
Lecturer at the Department of Academic and Pop Vocal
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) o.protsyshyna@kubg.edu.ua

CONTENT OF STRUCTURAL COMPONENTS OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF ART SCHOOL

The article reveals the content of structural components of methodical competence of future teachers of art school. Research methodology involves the use of theoretical research methods, such as: analysis of psychological and pedagogical literature on the researched problem, systematization, generalization, specification, synthesis and comparison. The purpose of the article is to highlight the content of structural components of methodical competence of future teachers of art school. The article examines the process of vocal and methodical training of students in solo singing classes as complex process which is aimed at the formation of motivational and value component, informational and innovative component, cognitive and operational component, result and corrective component.

The author found out that the motivational and value component is characterized by the identification of motives for mastering methodical knowledge, abilities, skills, understanding the value of methodical experience, etc.; the informational and innovative component of the methodical competence of future teachers of art school is characterized by the ability to independently search, process and interpret scientific and scientific methodical literature, use informational and communication technologies in educational and professional activities, etc.; the cognitive and operational component is characterized by the ability to plan and organize the educational process, the ability to navigate the vocal and pedagogical repertoire and the use of various traditional and modern educational technologies of solo singing, etc.; result and corrective component characterized by the ability to analyze, structure and evaluate the results of educational activities, the ability to effectively solve problematic pedagogical situations and practical tasks, etc.

It was found that the methodical model of formation of methodical competence of future teachers of art school in solo singing classes needs scientific substantiation and experimental verification.

Key words: *methodical competence, teaching methods, solo singing, musical art, musical abilities, methodical activity, vocal training.*

Постановка проблеми. Зважаючи на проблеми і перспективи мистецької освіти України можемо зазначити, що на сьогоднішній день вона перебуває на етапі реформування відповідно до сучасних вимог українського суспільства, слідуючи тенденціям розвитку мистецької освіти у європейських країнах. В умовах практико-орієнтованого навчання реалізовується компетентнісний підхід, що спрямований на формування в здобувачів освіти здатності використовувати знання, вміння, навички на практиці: у подальшій навчальній або професійній діяльності. Одним з основних напрямів удосконалення мистецької освіти є підвищення її якості через модернізацію змісту, технологій, методів, форм та прийомів навчання.

Освіта має суспільний характер, тому зміст, мета, способи організації, цінності відповідають стратегічним орієнтирам та пріоритетам суспільства. При соціально-політичних змінах трансформації відбуваються і в системі освіти. Класична освітня парадигма, яка спрямована на відтворення знань і в основі має ідею раціоналізму все більше втрачає свою життєспроможність і зазнає модернізації. Адже в наш час інформація стала загальнодоступною і в мережі Інтернет будь-хто може знайти всі необхідні дані, інформацію та здобути знання. Тобто освіта як носій знань втратила свою функцію, а знання – свою самоцінність.

Концепція сучасної освіти вбачає важливими завданнями навчити людей критично ставитися до інформації та відповідально нею користуватися з користю для суспільства, ставитися до людського життя як до найвищої цінності, враховувати індивідуальність кожної особистості, бути гнучким в умовах мінливого світу. Тому проблема формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи набуває значущості, адже сприяє підготовці компетентного, конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно вирішувати професійні завдання.

Аналіз досліджень. Проблеми вітчизняної музичної педагогіки та мистецької освіти в цілому, процес формування високодуховної особистості вчителя музичного мистецтва, компетентного та конкурентоспроможного фахівця в галузі музичного мистецтва розкрито у фундаментальних дослідженнях вітчизняних науковців, серед яких А. Козир, А. Лашенко, О. Михайличенко, О. Олек-

сюк, Г. Падалка, В. Роменець, О. Ростовський, В. Федоришин, В. Черкасов, О. Щолокова та інші.

Теоретичні та методичні аспекти вокальної педагогіки, сучасні проблеми вокальної підготовки студентів у вищій школі висвітлені у численних працях українських дослідників: В. Антонюк, Л. Василенко, Н. Гребенюк, Л. Дерев'яненко, І. Колодуб, Е. Макарова, Ю. Мережко, Н. Овчаренко, О. Петрикова, О. Прядко, Г. Стасько, Ю. Юцевич, В. Яковенко та інші.

Метою статті є висвітлення змісту структурних компонентів методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи, яка формується у процесі вокальної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У філософії освіта розглядається як суспільний процес оволодіння знаннями, вміннями, навичками, які являють собою соціально-культурний досвід, необхідний для розвитку та реалізації особистості. Освіта – це «процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії учителя (педагога) та учня (студента), спрямованої на передачу (засвоєння) знань, формування вмінь і навичок, виховання культури мислення і почуттів, здатності до самонавчання і самостійної життєвої діяльності» (Філософія освіти, 2018: 8), яка «розглядає оточуючий світ не як сталу, гармонійну структуру, до якої потрібно пристосовуватися, а як сферу пізнавальної та практичної невизначеності, яку потрібно редукувати, як послідовність різноманітних труднощів, що необхідно подолати» (Філософія освіти, 2018: 49).

Звертаючись до науково-педагогічної літератури бачимо, що поряд з професійною компетентністю чимало науковців розглядають фахову, визначаючи її як здатність реалізовувати освітні завдання відповідно до сучасних вимог та суспільних потреб. Структурну її становлять взаємозалежні компоненти: когнітивний, практично-творчий, ціннісно-орієнтаційний (Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, 2008).

Методична компетентність викладача мистецької школи входить до складу фахової компетентності та охоплює особистісні якості, що впливають на методичну діяльність педагога; результати навчання, основою яких є методичні знання, вміння, навички; культурні, моральні цінності та орієнтири; тип мислення та стиль творчості.

Варто відмітити, що результати навчання структуруються за трьома сферами особистості: когнітивна або пізнавальна, ціннісна, афективна або емоційна, ціннісно-мотиваційна, психомоторна або маніпуляційна, діяльнісна (Варій, 2009).

На основі проведеного аналізу наукової психолого-педагогічної літератури нами було розроблено структуру методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи як сукупність чотирьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, інформаційно-інноваційного, когнітивно-операційного, результативно-корекційного (Процишина, 2020). Розглянемо більш детально семантичну структуру та зміст кожного із запропонованих компонентів.

Мотиваційно-ціннісний компонент методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи складний за своєю сутністю, адже поєднує мотиваційну та ціннісну сфери особистості.

Проблема зародження мотиву та впливу мотивації на діяльність людини є предметом дослідження у галузі психології. Поняття «мотив» трактується як першопричина, яка спонукає людину до діяльності задля забезпечення певних матеріальних і духовних потреб. Розрізняють усвідомлюваний мотив (мотиви-цілі), неусвідомлюваний (мотиви-стимули) та провідний (спонукає до діяльності) (Шапар, 2007). В свою чергу «мотивація – це психічні спонуки, які зумовлюють активність людини: потяги, потреби, бажання й небажання, прагнення, мотиви» (Москалець, 2020: 549).

Відповідно, мотивація майбутнього викладача мистецької школи до освітньої діяльності та процес формування методичної компетентності на заняттях сольного співу залежить від його сфери спрямованості, що охоплює ціннісні орієнтації, світогляд, переконання, та визначає стратегічні життєві цінності, пріоритети та цілі (Москалець, 2020). Якщо розглядати мотивацію учіння, то можемо сказати, що вона спрямовує активність студента на здобуття, опрацювання і запам'ятовування нових знань, умінь та навичок, набуття нового професійного досвіду (Сучасний психолого-педагогічний словник, 2016).

Таким чином, результат діяльності людини залежить від мотивів, які спрямовують її у той чи інший бік; від мотивації, яка зумовлена прагненнями людини; від вольових зусиль, проявляючи які зріла особистість може досягти цілі, навіть при зміні мотивів.

Другий елемент мотиваційно-ціннісного компоненту методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи розкриває сферу

ціннісних орієнтацій особистості. Проблема духовних і матеріальних цінностей людини є міждисциплінарною та досліджується різними науками (філософія, соціологія, педагогіка, психологія). Зокрема у філософії та соціології цінності тлумачиться як об'єкти, явища та абстрактні ідеї, які ототожнюються з особистісними ідеалами та підпорядковуються суспільно прийнятим (Шапар, 2007). Відповідно, цінності мають соціально-історичну природу, визначають основу існування людини та людства вцілому, є результатом оцінювання дійсності, в ході якого виявляється значимість елементів навколишньої дійсності.

Філософське вчення про цінності (духовні, етичні, естетичні тощо) їхню природу, взаємозв'язок та залежність від соціокультурних чинників зветься аксіологія. Поняття «аксіологія» походить з грецької мови і поєднує дві складові, що означають цінність, вартість, та – слово, поняття, вчення (Філософський енциклопедичний словник, 2002). У філософії виділяють поняття «метацінності» як «вищі аспекти життя, що досягаються індивідами при самоактуалізації» (Шапар, 2007: 248). До метацінностей відносять істину, добро, красу, справедливість та досконалість. Ціннісний зв'язок виникає не лише у процесі відносин «суб'єкт – об'єкт» як оцінка людиною предметів, явищ, подій з огляду на її потреби та інтереси, але і у результаті «міжсуб'єктних» відносин, що в глобальному сенсі охоплює зв'язок «індивід – суспільство» (Підлісний, 2020: 19).

Процес формування професійно-особистісних цінностей майбутнього викладача музичного мистецтва розглядається Г. Кондратенко як трансформація загальних музично-педагогічних цінностей в особистісні професійні установки. Ми погоджуємося з твердженням, що «професійно-особистісні цінності вчителя музичного мистецтва є синтетичним утворенням, в якому інтегруються професійно-педагогічні, професійно-музичні та особистісні аспекти» (Кондратенко, 2015: 155).

Таким чином, можемо стверджувати, що ціннісний елемент мотиваційно-ціннісного компоненту методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи характеризується ступенем усвідомлення значимості методичної компетентності як невід'ємної складової професійної компетентності, та рівнем розуміння значущості власної професійної вокально-педагогічної діяльності у контексті саморозвитку та самореалізації, так і в глобальному розумінні – в благополуччі та розвитку соціуму до якого належить індивід.

Отже, мотиваційно-ціннісний компонент методичної компетентності майбутніх викладачів мис-

тецької школи характеризують такі ознаки: виявлення мотивів до оволодіння методикою навчання сольного співу та досягнення високого рівня вокально-педагогічної майстерності; усвідомлення цінності вокального мистецтва у соціокультурному просторі; спрямування на розширення науково-методичних знань у питаннях розвитку вокально-виконавських здібностей та охорони співацького голосу; осмислення важливості для суспільства власної педагогічної діяльності, що спрямована на духовно-естетичний розвиток учнів мистецьких шкіл; розуміння необхідності підпорядковувати особисті та професійні цілі, інтереси загальнолюдським цінностям, що побудовані на соціальних принципах справедливості, рівності, свободи та гуманізму; осягнення ролі методичної компетентності як невід'ємної частини професійної компетентності, необхідної для досягнення успіху у побудові кар'єри викладача вокалу; розуміння значення власної вокально-методичної діяльності у самоактуалізації особистісних якостей і професійних компетенцій, розвитку творчо-наукових здібностей та реалізації духовного потенціалу.

Інформаційно-інноваційний компонент методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи базується на двох ключових процесах методичної діяльності: опрацювання та відтворення наукових знань з теорії та методики вокальної педагогіки, та вдосконалення існуючих і створення нових технологій і методик навчання сольного співу.

Ми живемо в період стрімкого розвитку інформаційного суспільства. Інформаційні ресурси сприймаються у сучасному світі, як: національне надбання (мають вплив на глобальний розвиток суспільства); стратегічний ресурс і невід'ємний атрибут сучасної розвиненої держави; інструмент соціального управління (Твердохліб, 2012).

У галузі педагогіки науковцями розкрито сутність понять, які містять в своїй основі термін «інформація», наприклад: інформаційна компетентність або інформатична (як складова професійної компетентності та інформаційної культури), інформаційно-комунікативна компетентність (вирішення професійних завдань засобами інформаційно-комунікативних технологій), інформаційно-технологічна компетентність (як здатність до передачі та опрацювання інформації шляхом використання комп'ютерних інформаційних технологій з метою отримання нового знання) (Горобченко, Ващенко, 2022). Термін «інформаційна компетентність» фахівця трактується як здатність опрацьовувати інформацію у

друкованій формі та цифровій (з використанням комп'ютерних технологій) (Баловсяк, 2004).

Проблему ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів досліджувало чимало науковців. Комп'ютерні технології широко застосовуються у процесі вокальної підготовки вчителів музичного мистецтва на аудиторних і позааудиторних заняттях, під час самостійної роботи. Сучасні науковці Ю. Мережко, Т. Киченко наголошують на необхідності використання цифрових освітніх ресурсів на заняттях з постановки голосу та зазначають, що використання відео матеріалів забезпечує більш результативне навчання, адже залучаються до роботи відразу слухові та зорові канали сприйняття інформації студентами. Ми погоджуємося, що сьогодні існує велика потреба у високій інформативності освітнього процесу, яку може забезпечити створення інноваційних освітніх ресурсів з ефективним використанням різних видів інформації (звукової, зорової або візуальної, сенсорної, тактильної) (Мережко, Киченко, 2019).

У науково-педагогічній літературі зміст поняття «інновація» розкривається від пізньолатинського слова *innovatio* – оновлення, новизна, зміна. Це цілеспрямовані зміни, що ведуть до оновлення певної існуючої системи задля отримання якісно нових прогресивних результатів. Науковцями розглянуто чималу кількість понять, пов'язаних із інноваціями в освіті, зокрема: інноваційна освіта (отримання високих результатів навчання шляхом нової педагогіки); інноваційна педагогічна діяльність (впровадження нововведень в освітній процес в результаті педагогічної творчості та педагогічної винахідливості); інноваційна педагогічна система (інтегративне соціальне утворення, що характеризується цілісністю, динамічністю, альтернативністю тощо); інноваційна педагогічна технологія (покликана модернізувати та трансформувати шляхом позитивних змін існуючу традиційну технологію навчання); інноваційна підготовка (впровадження нових методик навчання та створення новітнього креативного освітнього середовища, спрямованого на підвищення рівня творчо-наукової діяльності студентів); інноваційне освітнє середовище (удосконалені педагогічні умови та оновлена навчально-матеріальна база, метою впровадження яких є розвиток та реалізація інноваційного потенціалу особистості) (Сучасний психолого-педагогічний словник, 2016).

К. Завалко дослідила проблему формування готовності майбутніх вчителів музичного мис-

тецтва до інноваційної діяльності. Нам імпонує погляд науковиці на «інноваційну діяльність педагога-музиканта», як на «складне інтегральне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів дій та засобів, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення та внесення педагогом змін до власної системи роботи в контексті модернізації мистецької освіти» (Завалко, 2013: 6).

Таким чином, інноваційна підготовка майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу неможлива без цифровізації процесу навчання та інтенсивного використання інформаційних комп'ютерних технологій задля ефективної та результативної вокально-методичної підготовки майбутнього фахівця з метою провадження ним успішної інноваційної професійної діяльності у сучасному інформаційному суспільстві.

– класифікувати існуючі вокальні методики та розробляти авторські;

– збирати та впорядковувати навчально-методичний матеріал та педагогічний репертуар;

– досліджувати кращі зразки вокального виконавства, демонструвати досвідченість та обізнаність у теорії вокального мистецтва.

Отже, для інформаційно-інноваційного компоненту методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи властиві такі ознаки: виявлення здатності до самостійного пошуку та опрацювання наукової, методичної, навчальної літератури з питань теорії і практики вокального виконавства та вокальної педагогіки; демонстрація впевненого користування інформаційними комп'ютерними технологіями (робота з Інтернет-ресурсами, комп'ютерним програмним забезпеченням з метою зберігання, передачі, обробки та відтворення інформації, необхідної для ефективної освітньої та професійної діяльності); використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійному спілкуванні з метою збагачення вокально-методичного досвіду; формулювання знань з історії становлення вокального мистецтва, вокального виконавства, вокальної педагогіки, та розуміння поточного стану їх розвитку; вираження здатності оцінювати явища сучасного академічного та естрадного вокального виконавства та вокальної методики; демонстрація науково-пошукових вмінь у вивченні традиційних та сучасних новаторських технологій та методик навчання сольного співу; вміння відтворювати та інтерпретувати навчальний теоретичний і практичний матеріал шляхом використання різноманітних форм передачі інформації та застосування засобів мультимедійних технологій; використання

музично-комп'ютерних технологій у роботі над адаптуванням існуючого та створенням нового навчального-методичного матеріалу; виявлення здатності трансформувати, інтегрувати, диференціювати, синхронізувати та удосконалювати існуючі вокально-методичні системи відповідно до конкретних вокально-педагогічних цілей та завдань; демонстрація здатності до модернізації існуючих систем навчання сольного співу та реалізації нових методичних ідей у професійній діяльності; дотримання правил академічної доброчесності при використанні навчально-методичних ресурсів, реалізація творчої та методичної діяльності відповідно до принципів авторського права; вираження здатності впровадження нових методів і прийомів вокального навчання, розвитку творчої особистості, реалізації творчого і наукового потенціалу.

Когнітивно-операційний компонент структури методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи розкривається крізь призму пізнавально-діяльничої сфери особистості. Щоб краще осягнути сутність пізнавальної діяльності людини, назвемо психічні процеси, як забезпечують реалізації такої діяльності: відчуття (екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні); сприйняття (простору, часу, руху); пам'ять (образна, словесно-логічна, рухова, емоційна); мислення (наочно-дійове, наочно-образне, словесно-логічне; теоретичне і практичне; реалістичне та аутистичне; продуктивне та репродуктивне; інтуїтивне та аналітичне); уява (репродуктивна і продуктивна; пасивна і активна; конкретна, абстрактна; сприймаюча і творча тощо); увага (сенсорна, інтелектуальна, рухова; мимовільна, довільна, післядовільна) (Варій, 2009).

Щодо ключового слова «діяльність», то воно визначається у психології, як спосіб існування особистості, що виявляється не лише у її пристосуванні до навколишнього світу, а й у взаємодії з оточуючим світом відповідно до власних потреб та інтересів (Москалець, 2020); як активність людини (психічна і фізична), яка спрямовується на досягнення цілей (Колобич, 2018); як «динамічна система взаємодії суб'єкта зі світом, у процесі якого відбувається виникнення і втілення в об'єкті психічного образу і реалізація опосередкованих ним відносин суб'єкта предметній діяльності» (Шапар, 2007: 101). Досліджуючи змістову структуру діяльності науковці виділяють три психологічні компоненти: пізнавальний, емоційний, вольовий. Ефективна діяльність та її сталий, послідовний, цілеспрямований перебіг залежить від внутрішніх установок – готовності суб'єкта

до активної дії та механізму саморегуляції. Розрізняють установки усвідомлювані та неусвідомлювані, етнічні, соціальні, смислові, цільові та операційні (Шапар, 2007). Операційні установки проявляються в процесі вирішення задач, який в свою чергу залежить від раніше набутого досвіду, умов виникнення ситуації та прогнозування її перебігу. Процес формування операційних установок та прийняття рішень, що лежить в основі керування діяльністю людини, потребує розумових дій – операцій мислення. Такі мисленнєві операції є основою пізнання світу. Адже завдяки аналізу та порівнянню людина пізнає схожі та відмінні риси об'єктів навколишньої дійсності. У розумових діях відокремлюють такі складові (розумові операції): аналіз, порівняння, синтез, класифікація, систематизація, узагальнення та абстрагування (Колобич, 2018).

Таким чином, бачимо, що пізнавальна діяльність та операційні установки відіграють важливу роль у процесі навчання та у подальшій вокально-педагогічній діяльності майбутніх викладачів мистецької школи. Адже на основі отриманих під час навчання у ЗВО знань з теорії та методики навчання співу, вокально-виконавських та вокально-викладацьких вмінь і навичок, студент набуває необхідний досвід та фахові компетенції, у нього формується здатність якісно вирішувати професійні завдання, знаходити шляхи вирішення типових та нестандартних педагогічних ситуацій, організувати та регулювати власну професійну діяльність.

Отже, когнітивно-операційний компонент методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи характеризують такі ознаки: орієнтація у науково-методичній літературі психолого-педагогічного, фахового, методичного змісту; демонстрація здатності пояснити та аргументувати основні положення вольного мистецтва, стильові та жанрові особливості вокальної музики; розуміння тенденцій і перспектив розвитку наукового знання про вокальне мистецтво, вокальне виконавство та вокальну педагогіку; сформованість вмінь та навичок, необхідних для виконання завдань вокальної педагогіки та реалізації цілей мистецької освіти; вміння планувати й організувати освітній процес, створювати позитивну атмосферу, спрямованому на досягнення успіху, знаходити оптимальний вихід з конфліктних ситуацій; здатність обирати та інтерпретувати методи навчання співу, вокально-технічні вправи, вокалізи та художні твори відповідно до поставлених завдань заняття та індивідуальних здібностей і потреб учня; орієнтація у вокально-

педагогічному репертуарі для чоловічих і жіночих голосів та учнів шкільного віку; вираження розвинутого художньо-естетичного смаку; демонстрація вокально-виконавських вмінь, необхідних для еталонного педагогічного показу вокальних вправ і художнього репертуару; розуміння особливостей роботи голосового апарату та механізму голосотворення; здатність контролювати процес співу з метою відпрацювання правильної природної виконавської техніки; вираження розвинутого музичного та вокального слуху; спроможність реалізувати міждисциплінарний підхід та встановлювати зв'язок із раніше вивченим матеріалом у процесі розучування нових вокально-технічних вправ та навчального вокального репертуару; виявлення вмінь прогнозувати ефективність обраних методів та прийомів навчання співу у процесі розвитку співацьких здібностей; вираження вмінь реалізувати творчий потенціал учнів шляхом активної участі у концертах, фестивалях, конкурсах; здатність до проведення вокально-педагогічного аналізу початкових творів та вокального-педагогічного, вокально-виконавського інтерпретування; спроможність вимірювати та оцінювати рівень навчальних досягнень та вокальних здібностей учня; демонстрація вмінь проектувати та координувати мистецькі проекти, залучати до участі учнів; виявлення навичок активної взаємодії з учнями, їхніми батьками, колегами, іншими музикантами та митцями.

Результативно-корекційний компонент структури методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи є заключним елементом досліджуваного феномену та вимагає від студента належного осмислення результатів освітньої діяльності, опрацювання зворотного зв'язку, коригування та проектування майбутньої професійної діяльності.

У психології існує теорія функціональної системи, яка розглядається як підхід до аналізу структури регуляції дії. Цікаво, що функціональна система пояснюється науковцями як система певних процесів, спрямованих на досягнення ефекту (результату) у конкретній ситуації, та складається з таких компонентів: аферентного синтезу (відбір інформації, що надходить до людини), прийняття рішення, моделювання результатів дії та відбір засобів їх досягнення, безпосередньо дія і отримання результатів, зворотній зв'язок (Варій, 2009). Спершу розглянемо поняття «результати навчання», яке у психолого-педагогічній літературі розуміється як «сукупність знань, умінь і навичок, наявність яких після закінчення навчання дає змогу особі виконувати певну роботу, вияв-

ляючи свою компетентність» (Сучасний психолого-педагогічний словник, 2016: 346). Результат характеризується такими показниками: конкретність (наявність чіткого опису тих знань і умінь, які студенти здобувають), вимірність (досягнення студентів оцінюються відповідними балами), досяжність (багаторівневість освіти, що забезпечує доступність знань з поступовим ускладненням змісту програми навчання), відповідність (отримані студентами знання і вміння у процесі навчання відповідають кваліфікаційним вимогам професії), співмірність (об'єм навчального навантаження підпорядковується пізнавальним можливостям студентів), привабливість (студент має проявляти стійкий інтерес до досягнення мети навчання). Якщо розглядати результат навчання, то він може бути найближчим (підсумок), проміжним (задача), бажаним (мета), кінцевим (ціль) та недосяжним (ідеал) (Сучасний психолого-педагогічний словник, 2016).

Поняття «корекція» походить від латинського *correctio* – поліпшення, виправлення (Сучасний психолого-педагогічний словник, 2016), а слово коректувати означає вносити поправки у що-небудь (Словник української мови, 1973), тобто засобами зовнішнього впливу змінювати характеристики чогось з метою покращення та оптимізації. У педагогіці існують поняття «корекційна освіта» та «корекційна педагогіка», які стосуються сутності освітньої діяльності, спрямованої на задоволення освітніх потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку. Проте корекційний елемент результативно-корекційного компоненту структури методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи нами розглядається як самоуправління, саморегуляція та самоаналіз. Розглянемо більш детально кожен із названих вище процесів мисленнєвої діяльності особистості.

Основним завдання самоуправління є прийняття рішень, що спрямовані на усунення особистісних, побутових чи професійних труднощів і проблем. Цілеспрямоване виконання дій згідно таких рішень вимагає від людини вольових зусиль. Зазначимо, що зміна діяльності є свідомим процесом, що залежить від особистої суб'єктивної оцінки рівня необхідності та важливості такої дії для самої людини. Щодо саморегуляції, то ми погоджуємося із загальноприйнятою у психології думкою, що вона залежить «від особливостей нервової діяльності, від особистісних якостей та від її звичок в організації дій, сформованих у процесі виховання» (Варій, 2009: 901). Проблема самоаналізу в науці досліджується як

процес рефлексії. Поняття «рефлексія» виникло у філософії як вчення про самосвідомість, самопізнання індивіда (Філософський енциклопедичний словник, 2002), у психології воно тлумачиться як аналіз власного психічного стану (Шапар, 2007), у педагогіці розуміється як усвідомлення й оцінка суб'єктом власної діяльності (Словник-довідник з професійної педагогіки, 2006).

Таким чином, студент, здійснюючи процес самоуправління та саморегуляції, може контролювати свою освітню і в подальшому професійну діяльність шляхом аналізу та порівняння запланованого (очікуваного, запрограмованого) і наявного результату (отриманого після проведення певних операцій); координації та налаштування (прискорення або сповільнення) психічної та фізичної активності.

Отже, для результативно-корекційного компоненту методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи властиві такі ознаки: здатність до співставлення отриманих результатів вокальної, методичної, технологічної та педагогічної діяльності із запланованими цілями; розуміння сутності та алгоритмів програмування структурного змісту вокально-методичної діяльності; вміння здійснювати самоспостереження та самоаналіз у процесі навчання вокалу та вирішенні педагогічних завдань; здатність структурувати та диференціювати дані, отримані шляхом моніторингу освітньої та професійної вокально-викладацької діяльності; розуміння способів виправлення вокально-технічних та художньо-інтерпретаційних недоліків у навчанні та виконавстві; спроможність орієнтуватися у сучасних вимогах ринку праці; вміння адаптуватися до нових умов вокально-педагогічної діяльності та досягати результату не зважаючи на зовнішні та внутрішні фактори впливу; вираження здатності ефективного вирішення проблемних педагогічних ситуацій, що проявляється у таких особистісних характеристиках як гнучкість та мобільність; розширення вокально-методичних компетенцій шляхом саморозвитку та самовдосконалення; виявлення здатності до сприйняття конструктивної критики від наставників та колег з метою покращення рівня методичної компетентності; розуміння необхідності самопохвали та самозаохочення як важливих внутрішніх спонук та мотивів до вокально-методичної та педагогічної діяльності.

Висновки. Нами висвітлено зміст структурних компонентів методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи, що формується у процесі вокальної підготовки. У ході дослі-

дження з'ясовано, що мотиваційно-ціннісний компонент характеризується рядом ознак, зокрема виявленням мотивів до оволодіння методичними знаннями, вміннями, навичками, розумінням цінності методичного досвіду тощо. Автором визначено, що інформаційно-інноваційний компонент методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи характеризується здатністю до самостійного пошуку, опрацювання та інтерпретації наукової та науково-методичної літератури, використання інформаційно-комунікативних технологій у освітній та професійній діяльності тощо. Було з'ясовано, що когнітивно-операційний компонент можна охарактеризувати вмінням планувати та організовувати освітній процес, здатністю до орієнтації у вокально-педагогіч-

ному репертуарі та використанням різноманітних традиційних та сучасних навчальних технологій сольного співу тощо. У процесі дослідження важливих питань вокально-методичної підготовки майбутніх викладачів мистецької школи було з'ясовано, що результативно-корекційний компонент методичної компетентності характеризується здатністю до аналізу, структурування та оцінки отриманих результатів освітньої діяльності, вмінням ефективно вирішувати проблемні педагогічні ситуації та практичні завдання тощо.

Ми вважаємо, що подальшого наукового обґрунтування та експериментальної перевірки потребує методична модель формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5. С. 21–28.
2. Варій М. Загальна психологія: 3-тє вид: підр. [для студ. вищ. навч. закл.] Київ : Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
3. Горобченко Н., Ващенко Т. Особливості формування інформаційно-комунікативної компетентності старшокласників. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 3 (204). С. 111–114.
4. Завалко К. Формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2013. 41 с.
5. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с.
6. Кондратенко Г. Формування професійно-особистісних цінностей майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті компетентісно зорієнтованої освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. № 12. С. 152–158.
7. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020. № 584 : URL:<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-unesennya-zmin-do-metodichnih-rekomendacij-shodo-rozroblennya-standartiv-vishoyi-osviti-1>
8. Москалець В. Загальна психологія : підручник. Київ : Ліра, 2020. 564 с.
9. Підлісний М. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення : монографія. Дніпро : Вид. Біла К. О., 2020. 164 с.
10. Процишина О. Структура методичної компетентності майбутнього викладача мистецької школи. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2020. № 5. С. 66–73.
11. Словник-довідник з професійної педагогіки / ред. А. Семенова. Одеса : Пальміра, 2006. 221 с.
12. Сучасний психолого-педагогічний словник / ред. О. Шапран. Переяслав-Хмельницький, 2016. 473 с.
13. Твердохліб О. Формування та розвиток інформаційних державно-управлінських ресурсів України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Київ, 2012. 23 с.
14. Шапар В. Сучасний глумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.
15. Філософія освіти : навчальний посібник / за наук. ред. академіка В. П. Андрущенка [та ін.]. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 342 с.

REFERENCES

1. Balovsiak N. (2004) Informatsiina kompetentnist fakhivtsia [Information competence of a specialist] *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity – Pedagogy and psychology of professional education*, 5, 21–28. [in Ukrainian].
2. Varii M. (2009). *Zahalna psykholohiia: 3-tie vyd: pidr. [dlia stud. vyshch. navch. zakl.] [General psychology: 3rd edition: sub. [for students higher education Center of educational literature]* [in Ukrainian].
3. Horobchenko N., Vashchenko T. (2022) Osoblyvosti formuvannia informatsiino-komunikatyvnoi kompetentnosti starshoklasnykiv [Peculiarities of the formation of informational and communicative competence of high school students] *Imidzh suchasnoho pedahoha – The image of a modern teacher*; 3 (204). 111–114. [in Ukrainian].
4. Zavalko K. (2013) Formuvannia hotovnosti maibutnoho vchytelia muzyky do innovatsiinoi diialnosti [Formation of readiness of the future music teacher for innovative activities]. Kyiv. Extended abstract of Doctor's thesis. [in Ukrainian].
5. Kolobych O. (2018) *Zahalna psykholohiia [General Psychology]. Educational and methodological manual*. Lviv. [in Ukrainian].
6. Kondratenko H. (2015) Formuvannia profesiino-osobystisnykh tsinnosteï maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva v konteksti kompetentnisno zoriientovanoi osvity [Formation of professional and personal values of the future music teacher in the context of competence-oriented education] *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia – Problems of modern teacher training*, 12. 152–158. [in Ukrainian].

7. Metodichni rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity [Methodological recommendations for the development of higher education standards]: *Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 30 apr. 2020*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-unesennya-zmin-do-metodichnih-rekomendacij-shodo-rozroblennya-standativ-vishoyi-osviti-1> [in Ukrainian].

8. Moskalets V. (2020). *Zahalna psykholohiia: pidruchnyk [General psychology: textbook]*. Lira. [in Ukrainian].

9. Pidlisnyi M. (2020) Problemy aksiolohii ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of axiology and ways to solve them] : monohrafiia. Dnipro. Vyd. Bila K. [in Ukrainian].

10. Protsyshyna O. (2020) Struktura metodichnoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha mystetskoï shkoly [The structure of the methodical competence of the future teacher of the art school] *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi – Musical art in educational discourse*, 5. 66–73. [in Ukrainian].

11. Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky [Dictionary-handbook on professional pedagogy] 2006. Odesa : Palmira, ed. A. Semenova. [in Ukrainian].

12. Suchasnyi psykholoho-pedahohichni slovnyk [Modern psychological and pedagogical dictionary]. Pereyaslav-Khmelnytskyi, 2016, ed. O. Shapran. [in Ukrainian].

13. Tverdokhlib O. (2012) Formuvannia ta rozvytok informatsiinykh derzhavno-upravlinskykh resursiv Ukrainy [Formation and development of informational state management resources of Ukraine] Extended abstract of candidate's thesis. [in Ukrainian].

14. Shapar V. (2007). *Suchasnyi tlumachnyi psykholohichni slovnyk [Modern explanatory psychological dictionary]*. Prapor. [in Ukrainian].

15. Filosofiia osvity : navchalnyi posibnyk [Philosophy of education: textbook] / za nauk. red. akademika V. P. Andrushchenka [ta in.]. Kyiv. Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. 2018. [in Ukrainian].